

วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร
ปีที่ 14 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2561)

“คุณธรรม” ใน “เจ้าผู้ปกครอง”
ของมาคิอาเวลลี
The concept of “Virtue” in
Machiavelli’s “The Prince”

เพิ่มศักดิ์ จะเรียมพันธ์^{*}
Phermsak Chariamphan

*อาจารย์ประจำภาควิชาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
Chariamphan, P. (2018). 14 (1): 37-60

DOI:

Copyright © 2018 by Journal of Social Sciences, Naresuan University: JSSNU
All rights reserved

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาถึงความหมายของ “คุณธรรม” ในงานเขียนเรื่อง “เจ้าผู้ปกครอง” ของ นิโคโล มาคิอาเวลลี โดยใช้วิธีการวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีโดยละเอียด ร่วมกับการสอบทานกับการตีความประเด็นดังกล่าวจากงานเขียนชั้นรองที่มีการตีความเอาไว้ ทั้งในงานที่เป็น การตีความโดยตรง และงานแปลด้วยทศจากภาษา อิตาลีเริ่มต้นฉบับมาสู่ภาษาอังกฤษ

ผลการศึกษาพบว่ามันโนทัศน์

“คุณธรรม” ในตัวของมาคิอาเวลลี เป็นการใช้ คำในบริบทของความหมายแบบคลาสสิกหรือ คุณธรรมแบบอริสโตเติล (Aristotelian Virtue) อันหมายถึงคุณสมบัติที่จะทำให้เจ้าผู้ปกครอง สามารถปกครองหรือรักษารัฐโดยเจ้าผู้ปกครอง เอาไว้ได้ โดยใช้ทศความสำคัญคือการที่มาคิอา เวลลีกล่าวถึงคุณธรรมของคันทัน ซึ่งสอดคล้อง กับคุณธรรมแบบคลาสสิกที่ไม่ผูกติดอยู่กับ คุณสมบัติของมนุษย์ดังเช่นคติคุณธรรมแบบ ศีลธรรมที่แพร่หลายในโลกในยุคสมัยนั้นและใน โลกร่วมสมัย

มากไปกว่านั้น ผลการศึกษาจากการ สืบหาการตีความโดยงานเขียนชั้นรอง และตัว บทที่มาจากงานแปลด้วยทศจำนวนต่าง ๆ ยังชี้ นำให้เห็นว่า การศึกษาของมาคิอาเวลลีอย่าง ลึกซึ่งรอบคอบ ไม่ควรที่จะกระทำโดยปราศจาก การสำรวจเทียบเคียงการตีความและสำนวนแปล ต่าง ๆ อย่างรอบด้าน

คำสำคัญ: ความคิดทางการเมือง, เจ้าผู้ปกครอง, คุณธรรม, มาคิอาเวลลี

Abstract

This article mainly uses Textual Analysis method to study 'virtue' in Machiavelli's The Prince. It also compares with other secondary interpretation of the text and translated works from Italian to English.

The study found that Machiavelli's 'virtue' was use in the way of Aristotelian Virtue, meaning characteristics of a prince to govern or reserve a state. This can be seen in virtue of bow analogy which accord to classical virtue dissociated from religious morality in that time and contemporary world.

Moreover, perusing secondary and translated works also indicate that it is important to study The Prince by comparing other interpretation and translation of the work altogether.

Keywords: Political Thought, The Prince, Virtue, Machiavelli

ความนำ

ความสำคัญของนิโคโล มาคิอาเวลลี ต่อการศึกษาทางการเมืองและรัฐศาสตร์ ทั้งในฐานะที่เขาได้รับการยกย่องให้เป็นบิดาของวิชาปรัชญาการเมืองสมัยใหม่ และนัยสำคัญของงานเขียนเรื่อง “เจ้าผู้ปกครอง” (The Prince หรือ Il Principe) ที่เขาตีพิมพ์ขึ้นในต้นศตวรรษที่ 16 ตราบจนถึงปัจจุบันสมัยนั้น ได้มีผู้ได้กล่าวถึงไว้จำนวนมากแล้วทั้งในโลกของภาษาอังกฤษ ภาษาไทย และภาษาอื่น ๆ อาทิ Benedetto Croce (1952), Leo Strauss (1958), Isaiah Berlin (1989), Quentin Skinner (1992; 2000), Anthony Parel (1992), Janet Coleman (2000), Jeremie Barthes (2010), สมบัติ จันทรวงศ์ (2521ข; 2529; 2555), ชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (2540; 2542), ไชยันต์ ไชยพร (2540ก; 2540ข; 2540ค), วิกิจ สุขสำราญ (2540), สมเกียรติ วันทะนะ (2548), กานต์ บุญยกาญจน (2558) และศุภชัย ศุภผล (2560) เป็นต้น²

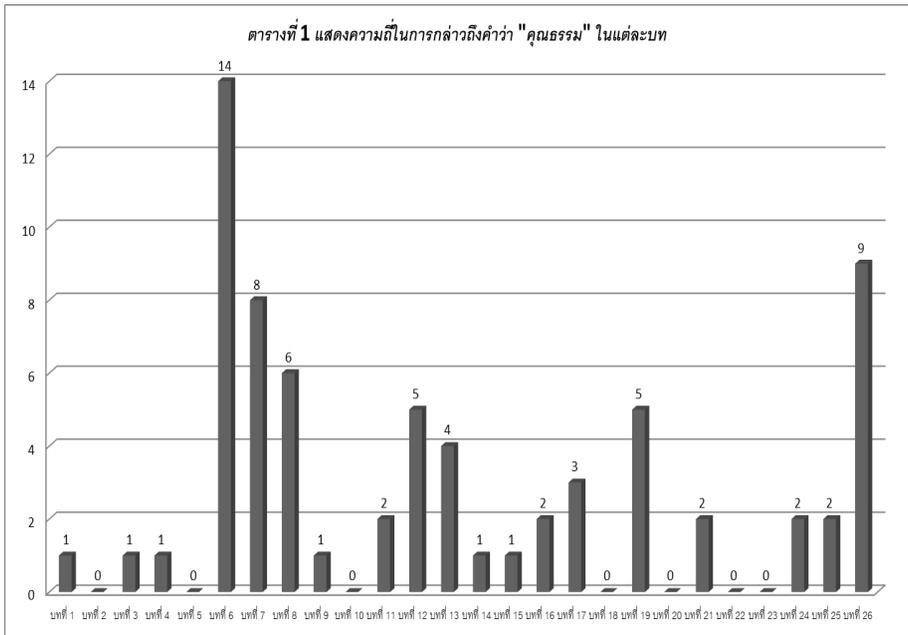
สำหรับในกรณีของหนังสือ “เจ้าผู้ปกครอง” นัยสำคัญที่มีต่อการศึกษาทางการเมืองและรัฐศาสตร์ สะท้อนออกมาผ่านตัวบทที่มีการแปลออกไปมากกว่า 13 ภาษาทั่วโลกโดยยังไม่นับรวมตัวบทภาษาไทย (โปรดดู De Pol, 2010b: 18) สำหรับในฉบับภาษาไทย นอกจากงานเขียนชั้นรองที่กล่าวถึงมาคิอาเวลลีเป็นจำนวนมากแล้ว (โปรดพิจารณาจาก จุมพฏ คำสนอง, 2540; กานต์ บุญยกาญจน, 2558: บทที่ 2) ส่วนวนแปลตัวบทโดยตรงของ “เจ้าผู้ปกครอง” มาสู่ฉบับภาษาไทย ยังมีปรากฏถึงสามส่วนด้วยกัน ได้แก่ ส่วนวนแปลของพิชิต จงสถิตย์วัฒนา (2527) ที่มีตีพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2516 ส่วนวนแปลของสมบัติ จันทรวงศ์ (2555) ที่มีการแปลและตีพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2538 (กานต์ บุญยกาญจน, 2558: 241, 293) และส่วนวนแปลฉบับล่าสุดของสรวงอัปสร กลกิรานันท์ (2559) ที่มีการตีพิมพ์ในปี พ.ศ. 2559 ที่ผ่านมา

ในบรรดาแนวคิดทางการเมืองที่ปรากฏใน “เจ้าผู้ปกครอง” ของมาคิอาเวลลี ผู้เขียนมีความเห็นว่า “คุณธรรม” (Virtue) เป็นมโนทัศน์สำคัญที่เป็นแกนกลางหนึ่งในการทำความเข้าใจปรัชญาการเมืองของเขา โดยบทความนี้มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาทำความเข้าใจมโนทัศน์ดังกล่าว โดยแบ่งการศึกษาออกเป็นสองส่วน ส่วนแรกจะเป็นการใช้วิธีการวิเคราะห์ด้วยทออย่างละเอียด (Close Textual Analysis)³ โดยอิงจากตัวบทที่มีการแปลเป็นภาษาไทยโดย สมบัติ จันทรวงศ์⁴ เพื่อพยายามทำความเข้าใจมโนทัศน์ “คุณธรรม” ในตัวบทของมาคิอาเวลลีในเบื้องต้น

จากนั้นในส่วนที่สองจะเป็นการพยายามสำรวจถึงการตีความมโนทัศน์คุณธรรมจากงานเขียนชั้นรอง ว่ามีการกล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมของมาคิอาเวลลี ว่ามีการตีความมโนทัศน์ดังกล่าวไว้ในความหมายใดบ้าง และพยายามนำความหมายที่ได้จากการวิเคราะห์ด้วยทอและงานชั้นรองดังกล่าว มาเทียบเคียงกับตัวบทจากส่วนวนแปลฉบับต่าง ๆ เท่าที่ผู้เขียนสืบค้นและรวบรวมมาได้จำนวน 6 ส่วนวนแปลด้วยกัน ได้แก่ ส่วนวนแปลของ Quentin Skinner and Russell Price (1988), Harvey C. Mansfield (1988), W.K. Marriott (1992), Peter Bondanella (2005), Peter Constantine (2007), James B. Atkinson (2008) รวมไปถึงการเทียบกับส่วนวนต้นฉบับภาษาอิตาเลียนของมาคิอาเวลลีเอง (Machiavelli, 1961) และส่วนสุดท้ายจะเป็นการตีความของผู้เขียนและข้อสรุป

ความหมายของ “คุณธรรม” (Virtue) จากการวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีโดยละเอียด

จากการวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีโดยละเอียดในเบื้องต้น จากด้านของความถี่ในการใช้คำว่า “คุณธรรม” จากฉบับแปลที่มีความเคร่งครัดที่สุดต่อสำนวนต้นฉบับโดยสมบัติ จันทรวงศ์ พบว่า ในจำนวนบททั้งสิ้น 24 บทของเจ้าผู้ปกครอง มาคิอาเวลลีกล่าวถึงคำว่า คุณธรรมจำนวน 70 ครั้งจาก 19 บท (ดูตารางที่ 1 ประกอบ) โดยมีบทที่ไม่ได้กล่าวถึงคุณธรรมอยู่ 7 บทด้วยกัน

ที่มา: โดยการสำรวจของผู้เขียน

โดยผู้ศึกษาพบว่า การกล่าวถึงความหมายของคุณธรรมของมาคิอาเวลลี ปรากฏออกมาในลักษณะของ “โครงเรื่อง” ในการกล่าวถึงคุณธรรม โดยสามารถแบ่งการกล่าวถึงคุณธรรมของมาคิอาเวลลีออกเป็นสองช่วงหลัก ๆ คือในช่วงแรกจะเป็นการนิยามถึงความหมายของคุณธรรมหรือพยายามให้คำตอบว่า คุณธรรมคืออะไร? (What Virtue is?) ตั้งแต่บทที่ 1 ถึงบทที่ 6 และในส่วนที่สองคือตั้งแต่บทที่ 7 เป็นต้นไป มาคิอาเวลลีใช้พื้นที่ที่เหลือในการยกตัวอย่างถึงการกระทำที่เป็นคุณธรรมของเจ้าผู้ปกครองหรือเป็นการแสดงให้เห็นว่า อะไรหรือการกระทำใดบ้างที่เป็นการกระทำที่เป็นคุณธรรมหรือมาจากคุณธรรมของเจ้าผู้ปกครองหรือพยายามให้คำตอบว่า อะไร (การกระทำใดบ้างที่เป็น) คือคุณธรรม (What is Virtue)⁵ ซึ่งในส่วนที่สองจะเป็นส่วนที่มาคิอาเวลลีมีการยกตัวอย่างว่าการกระทำใดบ้างที่จะเป็นคุณธรรมของเจ้าผู้ปกครอง ซึ่งสอดคล้องกับค่านิยมในส่วนแรกของเขา

อะไรคือคุณธรรม (What Virtue Is?) ในตัวบทส่วนแรกของ “เจ้าผู้ปกครอง”

จากโครงเรื่องของ “เจ้าผู้ปกครอง” ทั้ง 26 บท ส่วนที่หนึ่งจะเป็นช่วงของการเกริ่นนำในประเด็นของคุณธรรม โดยปรากฏในบทที่ 1, บทที่ 3 และบทที่ 4 โดยมีการกล่าวถึงคุณธรรมบทละ 1 ครั้ง โดยทั้งหมดเป็นการกล่าวถึงคุณธรรมโดยไม่กล่าวถึงนิยามความหมายโดยตรง มาคิอาเวลลิกกล่าวถึงคุณธรรมครั้งแรกในตอนท้ายของบทที่ 1 ซึ่งเป็นบทสั้น ๆ ที่มีเนื้อหาพูดถึงชนิดของรัฐโดยเจ้าผู้ปกครองว่ามีอยู่ที่ชนิด และรัฐโดยเจ้าผู้ปกครองในแต่ละชนิดนั้นสามารถได้มาโดยวิธีการใดบ้าง โดยกล่าวถึงคุณธรรมในบริบทที่สัมพันธ์กับการ “ได้มา” ซึ่งรัฐโดยเจ้าผู้ปกครอง ดังนั้น การได้มาซึ่งรัฐโดยเจ้าผู้ปกครองจึงเป็น “ผล” ที่ได้มาจากคุณธรรม ดังที่เขาว่า

“และมัน [รัฐโดยเจ้าผู้ปกครอง-ผู้เขียน] ได้มา หากไม่โดยกำลังของผู้อื่น ก็โดยกำลังของตนเอง หากไม่ได้ด้วยโชคชะตาก็โดยคุณธรรม” (มาคิอาเวลลี, 2555: 97)

การกล่าวถึงคุณธรรมครั้งที่สองของมาคิอาเวลลี ปรากฏในบทที่ 3 ซึ่งเป็นบทที่ว่าด้วยการได้มาและการปกครอง หรือการคงรักษาไว้ซึ่งรัฐโดยเจ้าผู้ปกครองที่เป็นรัฐผสมหรือรัฐใหม่ที่ถูกผนวก โดยมาคิอาเวลลิจุดถึงคุณธรรมจากการยกตัวอย่างชาวโรมันที่สามารถครอบครองและคงรักษารัฐที่ชาวโรมันมีชัยยึดครองมาได้ “เป็นอย่างดี” (มาคิอาเวลลี, 2555: 113) โดยยกตัวอย่างกรณีที่ชาวโรมันซึ่งทำสงครามกับฟิลลิปและอันโตอัสในแคว้นกรีก เพื่อที่จะไม่ต้องทำสงครามกับพวกเขาในบ้านของตนเองหรือในกรุงโรม ตามคำของมาคิอาเวลลิว่

“แต่ [พวกเขาเลือกที่จะได้รับ] ประโยชน์ [ชนิดที่มา] จากคุณธรรม และความสุขุมรอบคอบมากกว่า เพราะเวลาพลักดันทุกสิ่งทุกอย่างไปข้างหน้าและสามารถนำมาซึ่งสิ่งที่ดีได้ เช่นเดียวกับสิ่งที่เลว และอาจนำมาซึ่งสิ่งที่ดีได้เช่นเดียวกับสิ่งที่ดี” (มาคิอาเวลลี, 2555: 114)

การกล่าวถึงคุณธรรมในครั้งที่สองของมาคิอาเวลลี นอกจากเขาจะแสดงให้เห็นว่าคุณธรรมสามารถทำให้มีการ “ได้มา” ของรัฐโดยเจ้าผู้ปกครองแล้ว คุณธรรมยังสามารถทำให้เจ้าผู้ปกครองสามารถ “ปกครอง” และ “คงรักษา” รัฐโดยเจ้าผู้ปกครองนี้เอาไว้ได้ด้วย ส่วนการกล่าวถึงคุณธรรมครั้งที่สาม ปรากฏในบทที่ 4 ที่เป็นการกล่าวถึงคุณธรรมในความหมายเดียวกันกับในบทที่ 1 และบทที่ 3 โดยในบทที่ 4 นี้เป็นบทที่กล่าวถึงการคงรักษารัฐที่มีการปกครองโดยเจ้าผู้ปกครองคนเดียว (รัฐเอเชียที่มีเจ้าผู้ปกครองคนเดียวมีสิทธิ์ขาด เช่น ราชาอาณาจักรของพระเจ้าดาโรตุสในเปอร์เซีย) กับการคงรักษาไว้ซึ่งรัฐที่เคยถูกปกครองโดยเจ้าผู้ปกครองและชนชั้นสูง (รัฐศักดินาหรือรัฐฟิวัดลแบบยุโรป) ที่อย่างแรกสามารถคงรักษาไว้โดยง่ายโดยไม่ต้องใช้คุณธรรมเนื่องจากธรรมชาติของขุนนางของรัฐที่มีความแตกต่างไปจากรัฐอย่างหลัง ดังที่มาคิอาเวลลิกกล่าวว่า

“...ก็ไม่มีใครแปลกใจกับความสะตอกตายที่พระเจ้า อเล็กซานเดอร์ ประสบ ในการครอบครองรัฐในเอเชีย ...นี่มิได้เกิดมา

จากคุณธรรมที่มากกว่าหรือน้อยกว่าของผู้ชนะ แต่เกิดมาจาก ความแตกต่างใน [ธรรมชาติ] ของข้าแผ่นดินในแคว้น แคว้น” (มาคิอาเวลลี, 2555: 134)

ข้อสังเกตสำคัญก็คือ ในส่วนแรกของ “เจ้าผู้ปกครอง” มาคิอาเวลลีไม่ได้กล่าวถึงความหมายของคุณธรรมโดยตรง แต่จะเป็นการกล่าวถึงลักษณะที่แสดงถึงผลลัพธ์ที่ได้จากการมีคุณธรรม กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การที่มีคุณธรรมนั้น นำไปสู่ความสามารถที่จะใช้คุณธรรมนั้นในการได้มา, ปกครองหรือคงรักษารัฐเอาไว้ได้ และในบทที่ 6 ซึ่งเป็นบทที่มีการกล่าวถึงคุณธรรมมากที่สุดคือมีจำนวน 14 ครั้ง และกล่าวได้ว่าเป็นบทที่ มาคิอาเวลลี แสดงให้เห็นถึงความหมายของคุณธรรมอย่างชัดเจน โดยบทที่ 6 เป็นบทที่แสดงถึงการได้มาซึ่งรัฐโดยกำลังของตนเองและโดย “คุณธรรม” ซึ่ง มาคิอาเวลลีเริ่มต้นบทที่ 6 โดยการแนะนำให้ผู้อ่านให้เรียนรู้และ “เลียนแบบ” ใน “คุณธรรมของบรรดาผู้ที่ประเสริฐ” โดยเขากล่าวว่าถึงแม้ผู้อ่านจะไม่สามารถเลียนแบบได้เท่าเทียมกับบรรดาคุณธรรมของผู้ที่ประเสริฐเหล่านั้น แต่ผู้อ่านก็ยังสามรถที่จะ “เลียนแบบ” ให้มีความใกล้เคียงกับคุณธรรมของบรรดาผู้ประเสริฐเหล่านั้นได้ โดยเขากล่าวว่า

“และเนื่องจากไม่สามารถทัดเทียมคุณธรรมของบรรดาผู้ซึ่งท่าน เลียนแบบ ผู้ที่สุขุมรอบคอบจึงควรจะไปตามทางที่มหาบุรุษได้ ดำเนินไปแล้วเสมอ และเลียนแบบบรรดาผู้ที่ประเสริฐที่สุด เพื่อ ถ้าว่าคุณธรรมของท่านไม่สามารถไปถึงที่นั่นได้ อย่างน้อยที่สุด มันก็มักลื่นไถลของคุณธรรมนั้นอยู่บ้าง” (มาคิอาเวลลี, 2555: 141)

โดยในบทนี้ จุดที่สำคัญที่สุดที่ มาคิอาเวลลีแสดงให้เห็นถึงความหมายของคุณธรรมที่ มาคิอาเวลลีใช้ก็คือ การกล่าวถึงคุณธรรมที่จากเดิมเป็นการกล่าวถึงในบริบทของบุคคลหรือผู้ปกครองในการได้มาและปกครองรัฐ มาเป็นการกล่าวถึงคุณธรรมในบริบทที่มีความสัมพันธ์กับวัตถุ หรือ “คุณธรรมของคັນธนู” ดังที่ มาคิอาเวลลีกล่าวว่า

“และควรทำเหมือนอย่างที่นักธนูผู้สุขุมรอบคอบกระทำ นักธนู ผู้ซึ่งเมื่อเป้าที่พวกเขาประสงค์จะยิงปรากฏอยู่ไกลออกไปมาก และโดยที่รู้ดีถึงคุณธรรมของคັນธนูของตนว่าสามารถทำอะไร ได้ พวกเขา ก็จะเล็งให้สูงกว่าเป้าที่ตั้งใจไว้มาก มิใช่เพื่อให้ลูกธนู ขึ้นไปสูงอย่างนั้น แต่เพื่อว่า โดยอาศัยการเล็งสูงอย่างนั้น พวกเขาสามารถที่จะบรรลุถึงวัตถุประสงค์ได้” (มาคิอาเวลลี, 2555: 141)

เห็นได้ว่า มาคิอาเวลลียกตัวอย่างคุณธรรมของคັນธนู พร้อมกับอธิบายความหมายของคุณธรรมของคັນธนูโดยตรงว่าคือคุณสมบัติที่ “สามารถทำอะไรได้” ดังนั้น ด้วยเหตุที่คັນธนูนั้นมีไว้ยิงเป้าหมาย การทำอะไรได้หรือคุณธรรมของคັນธนู จึงควรหมายถึง “ความสามารถของคັນธนู” ในการยิงเป้าหมาย เพื่อที่นักธนูที่มีความสุขุมรอบคอบจะสามารถเล็งสูงหรือเล็งเผื่อเพื่อให้ลูกธนูเข้าเป้าหมายที่นักธนูต้องการได้

และต่อมาหลังจากการกล่าวถึงคุณธรรมของคັນธนูแล้ว มาคิอาเวลลีได้กลับมากล่าวถึงคุณธรรมในบริบทของมนุษย์หรือผู้ปกครองอีกครั้ง โดยในครั้งนี้ มาคิอาเวลลีได้

เพิ่มคำอธิบายของคุณธรรม โดยกำหนดให้ความหมายของคุณธรรม แปรผันกับความยากง่ายในการปกครองหรือการรักษาไว้ซึ่งรัฐ กล่าวคือ การมีคุณธรรมมากก็จะทำให้รักษาไว้ซึ่งรัฐไว้ได้โดยมากหรือโดยง่าย ในทางกลับกัน การที่ผู้ปกครองมีคุณธรรมน้อย ก็จะทำให้การปกครองและรักษาไว้ซึ่งรัฐได้น้อยหรือเป็นไปโดยยาก ดังที่เขาให้บรรดาอธิบายว่า

“ดังนั้น ข้าพเจ้าขอกล่าวว่า ในบรรดารัฐโดยเจ้าผู้ปกครองที่ใหม่ ล้วนที่มีเจ้าผู้ปกครองคนใหม่นั้น เราจะพบว่ามันยากมากหรือน้อยที่จะคงรักษาไว้ ก็สุดแล้วแต่ว่าผู้ซึ่งได้มันมานั้น มีคุณธรรมมากหรือน้อย และเนื่องจากเหตุการณ์ที่คนธรรมดา ๆ คนหนึ่ง กลายเป็นเจ้าผู้ปกครองนี้ ย่อมหมายถึงว่า ต้องมีไม่คุณธรรมก็ โชคชะตา ...อย่างไรก็ตาม ผู้ที่พึงโชคชะตาน้อยกว่าจะคงรักษาตนเองไว้ได้ดีกว่า” (มาคิอาเวลลี, 2555: 141-142)

และหลังจากการที่เขาได้นิยามความหมายของคุณธรรมว่า “คืออะไร” ดังที่เขาได้เริ่มมาข้างต้นแล้ว เนื้อหาในส่วนต่อมาของบทนี้จะเป็นการยกตัวอย่างการกระทำหรือคุณธรรมของเหล่ามหาบุรุษหรือบรรดาผู้ประเสริฐทั้งหลายที่มาคิอาเวลลีตั้งใจให้เป็นแบบอย่าง อาทิ โมเสส, ไชริส, โรมูลุส หรือเอสิอุส (มาคิอาเวลลี, 2555: 142-144) โดยในกรณีของโมเสส ถึงแม้มาคิอาเวลลีจะกล่าวถึงโมเสสเช่นเดียวกันกับที่ชาวคริสเตียนกล่าวถึงโมเสสว่าการกระทำของโมเสสเป็นการกระทำตามพระบัญชาของพระเจ้า แต่มาคิอาเวลลียกย่องโมเสสในฐานะที่เขาได้กลายเป็นผู้ที่มีคุณค่าหรือคุณสมบัติที่จะได้สื่อสารกับพระเจ้า เพราะการได้สื่อสารหรือพูดกับพระเจ้า ไม่สำคัญเท่ากับการมีคุณสมบัติที่ทำให้พระเจ้าโปรดปราน และเลือกโมเสสให้เป็นผู้ไถ่ถอนชาวยิว กล่าวคือ การปกครองชาวยิวตามบัญชาของพระเจ้า เป็นผล ในขณะที่การมีคุณสมบัติอันทำให้พระเจ้าเลือกต่างหากที่เป็นเหตุให้นำไปสู่ผลหรือการได้เป็นผู้ปกครองชาวยิว

หลังจากนั้น มาคิอาเวลลียังกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมและโชคชะตาที่เกี่ยวข้องกับการได้มาและรักษาไว้ซึ่งรัฐโดยเจ้าผู้ปกครอง โดยเขากล่าวถึงโชคชะตาในฐานะที่เป็นฝ่าย “ให้โอกาส” ในขณะที่คุณธรรมเป็นคุณสมบัติที่เจ้าผู้ปกครองมี และทำให้เจ้าผู้ปกครองรับรู้หรือหยั่งรู้ถึงโอกาสจากโชคชะตา และสามารถที่จะ “ใช้โอกาส” ดังกล่าวในการได้มาและรักษาเอาไว้ซึ่งรัฐโดยเจ้าผู้ปกครอง ดังที่เขากล่าวว่า

“เราจะเห็นว่าโชคชะตาไม่ได้จัดอะไรให้แก่พวกเขา นอกจากโอกาสที่ให้วัตถุซึ่งพวกเขาสามารถกำหนดรูปแบบ อะไรก็ตามที่พวกเขาพอใจ หากปราศจากโอกาสนั้นเสียแล้ว คุณธรรมแห่งจิตใจของเขาก็คงจะหมดไป และหากปราศจากคุณธรรม โอกาสนั้นก็คงไม่มีผลอะไร” (มาคิอาเวลลี, 2555: 142)

กล่าวโดยสรุป ในส่วนแรก มาคิอาเวลลียังกล่าวถึงความหมายของคุณธรรมว่าคุณสมบัติหรือความสามารถในการที่นำไปสู่การได้มา, การปกครอง และการคงรักษาไว้ซึ่งรัฐโดยเจ้าผู้ปกครอง ซึ่งผู้ปกครองที่มีคุณธรรมมากก็จะทำให้สามารถได้มาหรือรักษารัฐไว้ได้โดยง่าย หรือผู้ปกครองที่มีคุณธรรมน้อยหรือไม่มีคุณธรรมเลยก็จะทำให้สามารถได้รัฐหรือรักษารัฐไว้ได้อย่างยากเย็นหรืออาจจะต้องสูญเสียรัฐไป

คุณธรรมคืออะไร? (What is Virtue?) ในตัวบทส่วนที่สองของ “เจ้าผู้ปกครอง”

ตั้งแต่บทที่ 7 เป็นต้นไป ผู้เขียนพบว่ามาคิอาเวลลีพยายามแสดงให้เห็นตัวอย่างของการกระทำที่มาจากคุณธรรมหรือเป็นการกระทำที่เป็นคุณธรรมของเจ้าผู้ปกครอง หลังจากที่เขาได้วางหลักการว่า “อะไรคือคุณธรรม” ใน 6 บทแรก โดยในบทที่ 7 ซึ่งเป็นบทที่กล่าวถึงการได้มาซึ่งรัฐโดยกำลังของผู้อื่นและโชคชะตา มาคิอาเวลลีได้กล่าวถึงความสามารถและบทบาทของซีซาร์ บอร์เจีย หรือดีกัวเลนติโน⁶ (มาคิอาเวลลีใช้คำเรียกว่า “ท่านดีก”) โดยเขาเห็นว่าซีซาร์ บอร์เจีย เป็นเจ้าผู้ปกครองผู้ทรงคุณธรรมในการเสริมสร้างอำนาจและจัดการกับศัตรูทางการเมือง แต่ด้วยเหตุที่ซีซาร์ บอร์เจีย นั้นได้รัฐมาด้วยโชคชะตา คือจากการช่วยเหลือของบิดาหรือสันตะปาปาอเล็กซานเดอร์ที่ 6 มาคิอาเวลลีจึงมองว่าเป็นเหตุที่ทำให้ซีซาร์ บอร์เจีย ประสบกับความยากลำบากอย่างยิ่งในการรักษาอำนาจเอาไว้⁷ หลังจากที่มาคิอาเวลลีกล่าวถึงคุณธรรมของซีซาร์บอร์เจียในการเสริมสร้างอำนาจทางการเมืองของตนแล้ว ข้อที่น่าพิจารณาในการแสดงให้เห็นถึงความหมายและการกระทำที่เป็นคุณธรรมก็คือ การที่มาคิอาเวลลี กล่าวถึง “ความดุร้าย” และ “คุณธรรม” ที่มีอยู่ควบคู่กันในตัวของซีซาร์ บอร์เจีย “...ในตัวท่านดีกก็มีความดุร้าย และคุณธรรมอันยิ่งใหญ่ และเขารู้เป็นอย่างดีว่าจะเอามนุษย์มาเป็นพวก หรือสูญเสียพวกเขาไปอย่างไร” (มาคิอาเวลลี, 2555: 159) ในบทต่อมาคือบทที่ 8 โดยการกล่าวถึง “ความชั่วช้า” ที่ “ควบคู่” ไปกับคุณธรรมในการเข้าสู่อำนาจและรักษาอำนาจไว้ของ อกาธอคลีส⁸ ดังที่เขากล่าวว่า

“อกาธอคลีสชาวซิซิลี ไม่เพียงแต่จะมาจากบุคคลธรรมดาเท่านั้น แต่จากโชคชะตาที่ด้อยต่ำและสิ้นหวัง เขาได้กลายเป็นกษัตริย์แห่งซิราคิวส์ บุรุษผู้นี้ซึ่งเป็นบุตรของช่างปั้นหม้อ ใช้ชีวิตอย่างชั่วช้าเสมอ อย่างไรก็ตาม เขาก็ดี เขาได้ควบคู่ความชั่วช้าของเขาไปกับคุณธรรมของจิตใจและร่างกายอย่างที่เมื่อเขาเข้าเป็นทหารนั้น เขาได้เลื่อนจากตำแหน่งต่าง ๆ และได้เป็นเปรเตอร์แห่งซิราคิวส์” (มาคิอาเวลลี, 2555: 169-170)

เมื่อพิจารณาจากข้อความข้างต้น จะเห็นได้ว่า มาคิอาเวลลีเพิ่มความชัดเจนการสื่อความหมายของคุณธรรมของเจ้าผู้ปกครอง โดยการกล่าวถึงความ “ชั่วร้าย” ที่สามารถ “ควบคู่” ไปกับคุณธรรมของอกาธอคลีส ซึ่งการใช้ความหมายของคุณธรรมในแบบของมาคิอาเวลลีได้ดำเนินต่อไปในเนื้อหาส่วนต่อมาของบทที่ 8 โดยเขากล่าวว่า

“เขา[อกาธอคลีส-ผู้เขียน]คงรักษารัฐโดยเจ้าผู้ปกครองนี้ไว้ด้วยการตัดสินใจมากมายอันเด็ดเดี่ยวและเสี่ยงอันตราย กระนั้นก็ดีเรายังไม่อาจเรียกมันได้ว่าเป็นคุณธรรม การฆ่าเพื่อนพลเมือง การหักหลังมิตร การไม่รักษาข้อตกลง ปราศจากความสงสาร ปราศจากศาสนา อันเป็นแบบวิธีการที่ทำให้เขาสามารถได้มาก็แต่อำนาจเด็ดขาด แต่ไม่ได้ความรุ่งโรจน์” (มาคิอาเวลลี, 2555: 170)

ข้อสังเกตสำคัญตรงนี้ก็คือนอกจากที่มาคิอาเวลลีกล่าวอย่างตรงตัวว่า การฆ่าเพื่อน พลเมือง การหักหลังมิตร การไม่รักษาข้อตกลง การปราศจากความสงสาร การปราศจากศาสนา ซึ่งมาคิอาเวลลีถือว่าคุณสมบัตินี้ไม่ใช่คุณธรรม แต่จะต้องไม่ลืมว่า ก่อนหน้านั้น มาคิอาเวลลีบอกกับผู้อ่านว่า ความชั่วร้ายสามารถควบคู่ไปกับคุณธรรมได้ โดยมาคิอาเวลลีได้เฉลยหรือแสดงให้เห็นความเชื่อมโยงกันหรือความเข้ากันได้ระหว่าง ความชั่วร้ายกับคุณธรรมไว้ในท้ายบทนี้ว่า

“อาจจะมิผู้สงสัยได้ว่า เนื่องจากสาเหตุอะไรที่ออกธอดิสและคนอื่น ๆ อย่างเขา หลังจากที่ได้ทำการทรยศและความทารุณโหดร้ายมาเนิ่นนานแล้วยังสามารถมีชีวิตอยู่ได้ยาวนานอย่างปลอดภัยในปิตุภูมิของตน และป้องกันตนเองจากศัตรูภายนอกได้ แล้วยังไม่เคยมีพลเมืองวางแผนต่อเขาเลย ทั้ง ๆ ที่มีคนอื่น ๆ อีกมากที่ไม่สามารถจะคงรักษารัฐไว้ได้โดยอาศัยความทารุณโหดร้าย ...ข้าพเจ้าเชื่อว่าสิ่งนี้เกิดมาจากความทารุณโหดร้ายที่ใช้อย่างเลวหรืออย่างดี [ความทารุณโหดร้าย] เหล่านั้นที่เราเรียกว่าใช้อย่างดี (ถ้าหากว่าเราสามารถจะเรียกสิ่งทีเลวว่าอย่างดีได้อย่างชอบด้วยกฎหมาย) คือที่กระทำอย่างฉับพลัน เหมาะกับความจำเป็นที่จะกระทำตนเองให้มั่นคง และซึ่งหลังจากนั้นแล้วก็ไม่ดำเนินต่อไปภายใน แต่เปลี่ยนไปเป็นประโยชน์อันยิ่งใหญ่ที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้แก่ผู้อยู่ใต้ปกครอง ส่วนที่เรียกว่าใช้อย่างเลวได้แก่ความทารุณโหดร้ายที่ถึงแม้ว่าในตอนแรกจะมีไม่มาก แต่หลังจากนั้นไม่นานก็กลับเพิ่มขึ้นตามกาลเวลา แทนที่จะหมดไป” (มาคิอาเวลลี, 2555: 172)

โดยความพยายามในการชี้ให้เห็นว่า “คุณธรรมคืออะไร” (What is Virtue) ของมาคิอาเวลลี ปรากฏต่อมาอย่างชัดเจนขึ้นเรื่อย ๆ ตั้งแต่บทที่ 14 เป็นต้นไป โดยหากเราพิจารณาจากข้อบทตั้งแต่บทที่ 1 จนถึงบทที่ 13 ก็จะได้เห็นว่า เนื้อหาในบทที่ 1 จนถึงบทที่ 11 นั้นเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับลักษณะของรัฐประเภทต่าง ๆ ส่วนเนื้อหาในบทที่ 12 และ 13 เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับลักษณะทางการทหาร ในขณะที่ตั้งแต่บทที่ 14 เป็นต้นมานั้น เนื้อหาส่วนใหญ่จะเป็นบทที่ว่าด้วยการแนะนำหรือการกล่าวถึงสิ่งที่เจ้าผู้ปกครองควรจะทำ หรือคุณสมบัตินี้ที่เจ้าผู้ปกครองพึงมีเพื่อการได้มาและรักษาไว้ซึ่งรัฐโดยเจ้าผู้ปกครอง โดยผู้เขียนพบว่า ประเด็นของ “การควบคุมความชั่วร้ายเข้ากับคุณธรรม” และ “การใช้ความทารุณโหดร้ายหรือความชั่วร้ายอย่างดี” นี้ถือเป็นแกนหลักของเนื้อหาที่เกี่ยวกับคุณสมบัตินี้ที่เจ้าผู้ปกครองพึงมีในทุกบท โดยเฉพาะในบทที่ 14 - 23 โดยการแสดงให้เห็นอย่างตรงตัวว่า “อะไรคือคุณธรรม” นั้นเริ่มต้นอย่างชัดเจนขึ้นเรื่อย ๆ ในบทที่ 15 ซึ่งกล่าวถึงคุณสมบัตินี้ที่เจ้าผู้ปกครองควรได้รับการยกย่องหรือตำหนิ โดยเริ่มต้นว่า “ข้าพเจ้าจึงเห็นว่า การเข้าไปเบื้องหลัง ให้ถึงความจริงที่มีผลของเรื่องนี้ เป็นการได้ประโยชน์มากกว่าการไปถึงจินตนาการของสิ่งนั้น ...เพราะระหว่างการมีชีวิตอยู่จริง ๆ

อย่างไร ก็กับการที่เราควรมีชีวิตอย่างไรนั้น มีความห่างไกลกันมากเสียจนเขาผู้ซึ่งไม่กระทำในสิ่งซึ่งกระทำกัน เพื่อสิ่งซึ่งควรกระทำ ก็ได้เรียนรู้รูสรสความพินาศของเขา แทนการรักษาดนให้รอด - เพราะคนที่ปรารถนาจะแสดงความดีในทุก ๆ เรื่อง ต้องพินาศในหมู่คนจำนวนมากที่ไม่ดี ดังนั้นหากเจ้าผู้ปกครองปรารถนาจะคงรักษาดนเองไว้ ก็จำเป็นที่เขาต้องเรียนรู้ให้สามารถไม่เป็นคนดีได้ และใช้หรือไม่ใช้มัน สุดแล้วแต่ความจำเป็น” (มาคิอาเวลลี, 2555: 229)

จะเห็นได้ว่า มาคิอาเวลลีเน้นย้ำถึงการรักษาดนเองให้รอดของเจ้าผู้ปกครอง ในลักษณะที่สัมพันธ์กับความจำเป็นที่เขาจะเรียนรู้ให้ “สามารถไม่เป็นคนดี” ได้ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า ความสามารถที่จะไม่เป็นคนดีนี้จะสอดคล้องกับ “การควบคุมความชั่วร้ายกับคุณธรรม” และ “การใช้ความทารุณโหดร้ายหรือการใช้ความชั่วร้ายอย่างดี” ทั้งสิ้น โดยหลังจากการที่เขากล่าวถึงเจ้าผู้ปกครองในการเรียนรู้ที่จะสามารถไม่เป็นคนดี มาคิอาเวลลีก็ได้ยกตัวคุณสมบัติต่าง ๆ ที่เป็นที่มาของความคำหนิหรือยกย่อง โดยเขายกตัวอย่างเป็นคู่ ๆ ที่คุณสมบัตแรกได้รับการยกย่องกันว่าดี และอีกคุณสมบัตหนึ่งได้ชื่อว่าเป็นคุณสมบัตที่ชั่วร้าย (มาคิอาเวลลี, 2555: 230) เช่น ความโอบอ้อมอารี:ความตระหนี่, การเป็นผู้ให้:การเป็นผู้ที่มักโลก, ความเป็นผู้โหดร้าย:ความเป็นผู้สงสาร, ความอศัศย์:ความซื่อสัตย์ ซึ่งมาคิอาเวลลีได้อธิบายถึงประเด็นที่เจ้าผู้ปกครองควรจะมีหรือไม่มีคุณสมบัตเหล่านี้ไว้ในตอนท้ายของบทว่า

“และข้าพเจ้าก็รู้ว่าทุก ๆ คนจะยอมรับว่า จะเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การยกย่องอย่างที่สุดที่จะพบในตัวผู้ปกครอง คุณสมบัตที่ข้างปวงที่เขียนกันไว้ข้างต้น ซึ่งถือกันว่าดี แต่เนื่องจากว่าเราไม่สามารถที่จะมีหรือปฏิบัติคุณสมบัตเหล่านั้นได้หมด เพราะสภาวะของมนุษย์ไม่ยินยอม จึงจำเป็นสำหรับเขาที่จะต้องเป็นคนสุขุมรอบคอบพอจนรู้วิธีหลีกเลี่ยงการเสียชื่อเสียงในเรื่องความชั่วเหล่านั้น อันจะทำให้เขาต้องสูญเสียรัฐ ...แต่ถ้าเขาทำไม่ได้ เขาก็อาจจะยอมมันได้ โดยไม่ต้องเป็นกังวลมากนัก ... เพราะถ้าบุคคลใดได้ตรงตรงทุกสิ่งทุกอย่างอย่างดี เขาก็จะพบว่า บางสิ่งบางอย่างซึ่งดูเหมือนว่าเป็นคุณธรรมนั้น หากปฏิบัติตาม ก็จักกลายเป็นความพินาศของเขา และสิ่งอื่นซึ่งดูเหมือนว่าเป็นความช้วนั้น หากปฏิบัติตาม เขาก็จะสัมฤทธิ์ผลในด้านความมั่นคงและความเป็นอยู่ที่ดี” (มาคิอาเวลลี, 2555: 230)

ประเด็นสำคัญที่มาคิอาเวลลีสื่อให้เห็นในเรื่องการเรียนรู้ที่จะสามารถไม่เป็นคนดีก็คือ การที่จะจัดการกับคุณสมบัตที่เป็นความดีหรือความช้วนั้น “เป็นอย่างดี” นั้นเอง เพราะหลักการสำคัญที่เขาบอกกล่าวกับเราก็คือ การจะมีคุณสมบัตที่ได้ชื่อว่าเป็นความดีหรือช้วนั้นไม่สำคัญ เท่ากับการใช้ความดีหรือความช้วนั้น “อย่างดี” อันได้แก่การสามารถคงรักษารัฐเอาไว้ได้นั่นเอง

โดยการเน้นย้ำถึงการใช้คุณสมบัติต่าง ๆ ที่ได้ชื่อว่าเป็นคุณสมบัติในฝ่ายชั่วสำหรับเจ้าผู้ปกครองเป็น “อย่างดี” นั้นปรากฏอย่างชัดในบทที่ 17 ซึ่งเป็นบทที่มาคิอาเวลลีพยายามบอกกับผู้อ่านว่า ระหว่างความทารุณโหดร้ายและความสงสาร คุณสมบัติใดกันแน่เป็นคุณสมบัติที่พึงประสงค์สำหรับเจ้าผู้ปกครองที่สามารถนำไปสู่การรักษารัฐหรือเป็นคุณสมบัติที่เป็นคุณธรรมได้ โดยเขากล่าวว่า

“...ข้าพเจ้าขอพูดว่าเจ้าผู้ปกครองทุกคนควรปรารถนาจะได้ชื่อว่าเป็นผู้เต็มไปด้วยความสงสาร และไม่ถูกต้องว่าเป็นคนทารุณโหดร้าย อย่างไรก็ตาม เขาควรจะเอาใจใส่ว่าเขาไม่ได้ใช้ความสงสารนี้อย่างเลว ซีซาร์ บอร์เจีย ถูกถือว่าเป็นคนทารุณโหดร้าย อย่างไรก็ตาม ความเป็นคนทารุณโหดร้ายของเขานั้นก็บูรณะโรมันญา รวมมันเข้าเป็นหนึ่งเดียว และนำไปสู่สันติสุขและข้อตกลง เพราะฉะนั้น เจ้าผู้ปกครองจึงไม่ควรที่จะเป็นกังวลกับชื่อเสียงในทางที่ไม่ดีว่าเป็นคนทารุณโหดร้าย ในส่วนที่เกี่ยวกับการทำให้ข้าแผ่นดินของเขามีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและมีความจงรักภักดี” (มาคิอาเวลลี, 2555: 239)

เห็นได้ว่า มาคิอาเวลลิลกล่าวถึงความทารุณโหดร้ายในทางที่จะก่อประโยชน์กับการรักษารัฐโดยนัยของการใช้ความทารุณโหดร้าย “อย่างดี” หากเทียบกับการใช้ความสงสาร ซึ่งเป็นคุณสมบัติฝ่ายดี “อย่างเลว” โดยเฉพาะจากตัวอย่างของซีซาร์ บอร์เจียที่ใช้ความทารุณโหดร้าย “อย่างดี” ในการบูรณะโรมันญาไว้ ดังนั้น มาคิอาเวลลีจึงบอกกับผู้อ่านอย่างตรงไปตรงมาว่า เจ้าผู้ปกครองจึงไม่ควรที่จะกังวลกับชื่อเสียงในทางไม่ดี หากว่าการมีชื่อเสียงในทางไม่ดีนั้นจะทำให้เขาคงรักษารัฐไว้ได้

โดยลักษณะของการใช้คุณสมบัติต่าง ๆ เป็น “อย่างดี” เพื่อการรักษาไว้ซึ่งรัฐนั้น มาคิอาเวลลีได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนมากขึ้นในบทที่ 18 โดยเขาได้อธิบายว่ากระทำใดคือคุณธรรม หรือคุณสมบัติใดที่จะนำไปสู่การรักษารัฐของเจ้าผู้ปกครองเอาไว้ได้ โดยเขากล่าวว่า

“ดังนั้น ตามความเป็นจริงแล้ว จึงไม่จำเป็นสำหรับเจ้าผู้ปกครองที่จะมีคุณสมบัติทั้งปวง¹⁰ ที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น แต่จำเป็นจริง ๆ ที่ต้องทำที่ว่ามีคุณสมบัติเหล่านั้น ข้าพเจ้ากล่าวที่จะพูดอย่างนี้ว่า การมีสิ่งเหล่านี้และปฏิบัติตามเสมอไปแล้ว สิ่งเหล่านี้เป็นอันตราย แต่การทำที่ว่ามีสิ่งเหล่านี้ สิ่งเหล่านี้มีประโยชน์อย่างการมีทำที่ว่าเป็นผู้ที่เต็มไปด้วยความสงสาร ซื่อสัตย์ เมตตากรุณา เปิดเผย เครื่องศาสนา กับการเป็นดั่งนั้น แต่ด้วยจิตใจที่ถูกสร้างในแบบวิธีการที่เมื่อเกิดความจำเป็นที่จะไม่เป็นดั่งว่าขึ้น ท่านก็สามารถ และรู้ว่าจะเปลี่ยนไปในทางตรงกันข้ามได้อย่างไร และนี่ต้องเป็นที่เข้าใจว่าเจ้าผู้ปกครองและโดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าผู้ปกครองคนใหม่ ไม่สามารถที่จะปฏิบัติตามสิ่งทั้งปวงที่ทำให้มนุษย์ถือว่าดีได้ เพราะบ่อยครั้งพวกเขา มักจะถูกความจำเป็นบีบให้กระทำการตรงกันข้ามกับ

ข้อตกลง ความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ ความเมตตากรุณา ศาสนา เพื่อที่จะคงรักษารัฐไว้ และเพราะฉะนั้นจึงจำเป็นที่เขาจะต้องมีจิตใจที่พร้อมให้เขาสามารถหันเห ตามที่กระแสลมแห่ง โชคชะตาและความผันแปรของสิ่งต่าง ๆ สิ่งให้เขาทำ และ อย่างที่ได้พูดมาแล้วข้างต้น เขาไม่[ควรที่จะ] หันเหจากสิ่งที่ดี ถ้าเขาสามารถทำได้ แต่ [เขาควร] รู้ว่าจะเข้าไปสู่สิ่งที่เลวได้ อย่างไร เมื่อความจำเป็นบีบให้ทำอย่างนั้น ...และโดยเฉพาะ อย่างยิ่ง การกระทำของเจ้าผู้ปกครอง ที่ไม่มีตุลาการให้อุทธรณ์ได้นั้น เรามองที่เป้าหมายเป็นหลัก ดังนั้นเจ้าผู้ปกครองจงเอาชนะและคงรักษารัฐไว้เถิด” (มาคิอาเวลลี, 2555: 251)

โดยมาคิอาเวลลีได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าคุณสมบัติที่ถือกันว่าดี ไม่ว่าจะเป็นการเป็นผู้มีทำที่ว่าเต็มไปด้วยความสงสาร, ความเป็นผู้ซื่อสัตย์, ความเป็นผู้เมตตากรุณา, ความเป็นผู้เปิดเผย, หรือความเป็นผู้เคร่งศาสนา นั้น ไม่ใช่คุณสมบัติที่จำเป็นหรือนำไปสู่การรักษารัฐ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือไม่ใช่คุณสมบัติที่เป็นคุณธรรมของเจ้าผู้ปกครองในทัศนะของมาคิอาเวลลี หากการมีคุณสมบัติที่ถือกันว่าเป็นคุณสมบัติที่ดี (เช่น ความโอบอ้อมอารี) แล้วทำให้ผู้ปกครองไม่สามารถคงรักษารัฐไว้ได้ ก็ไม่ต่างอะไรกับการใช้คุณสมบัตินั้น “อย่างเลว” ดังที่เขาได้กล่าวไว้ในบทที่ 16 ในประเด็นของการได้ชื่อเสียงว่า โอบอ้อมอารี¹¹ และในขณะเดียวกัน มาคิอาเวลลีก็แสดงให้เห็นเช่นกันว่า คุณสมบัติที่ถือกันว่าเลวหรือคุณสมบัติที่ไม่ถือกันว่าเป็นคุณสมบัติที่ดี เช่น การไม่รักษาข้อตกลง, ความตระหนี่, ความทารุณโหดร้าย หรือการได้ชื่อว่ามีศาสนานั้น หากมีการใช้ “อย่างดี” หรือทำให้เจ้าผู้ปกครองคงรักษารัฐไว้ได้ ซึ่งการใช้คุณสมบัติเหล่านี้อย่างดีก็คือการใช้มันอย่างมีคุณธรรมหรือโดยคุณธรรมนั่นเอง ซึ่งมาคิอาเวลลีได้สรุปการใช้คุณสมบัติต่าง ๆ อย่างมีคุณธรรมโดยผูกโยงกับการรักษารัฐ ซึ่งเป็นความหมายของคุณธรรมที่เขานิยามไว้ในส่วนที่หนึ่งว่า “...และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การกระทำของเจ้าผู้ปกครอง ที่ไม่มีตุลาการให้อุทธรณ์ได้นั้น เรามองที่เป้าหมายเป็นหลัก ดังนั้นเจ้าผู้ปกครองจงเอาชนะและคงรักษารัฐไว้เถิด” (มาคิอาเวลลี, 2555: 251)

โดยในส่วนที่สองนั้น จะเห็นได้ว่า มาคิอาเวลลีแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าคุณสมบัติที่ถือว่าเลวหรือคุณสมบัติที่ไม่พึงประสงค์ในความหมายของคุณธรรมในเชิงศีลธรรม เช่น การไม่รักษาข้อตกลง, ความตระหนี่, ความทารุณโหดร้าย หรือการได้ชื่อว่ามีศาสนานั้น หากมีการใช้อย่างดี หรือการใช้เพื่อการคงรักษารัฐเอาไว้ คุณสมบัตินั้นก็เป็นคุณธรรมหรือถูกใช้อย่างมีคุณธรรม ในขณะเดียวกัน หากมีการใช้คุณสมบัติดังกล่าวอย่างเลว หรือการใช้คุณสมบัติดังกล่าวทำให้เจ้าผู้ปกครองสูญเสียรัฐไป คุณสมบัตินั้นก็ถือว่าไม่เป็นคุณธรรมหรือไม่ได้ถูกใช้อย่างมีคุณธรรม เช่นเดียวกับคุณสมบัติที่ถือกันว่าดีหรือคุณสมบัติที่พึงประสงค์ในความหมายของคุณธรรมเชิงศีลธรรม เช่น การเป็นผู้มีทำที่ว่าเต็มไปด้วยความสงสาร, ความเป็นผู้ซื่อสัตย์, ความเป็นผู้เมตตากรุณา, ความเป็นผู้เปิดเผย, หรือความเป็นผู้เคร่งศาสนา นั้น หากมีการใช้อย่างเลว คุณสมบัตินั้นก็ถือว่าไม่เป็นคุณธรรมหรือถือว่าถูกใช้อย่างมีคุณธรรม เนื่องจากคุณสมบัตินี้ทำให้เจ้า

ผู้ปกครองสูญเสียรัฐไป

กล่าวโดยสรุป ความหมายของคุณธรรมจากอ่านตัวบทอย่างละเอียดของมาคิอาเวลลี หมายความว่า คุณสมบัติหรือความสามารถของเจ้าผู้ปกครอง ในการที่นำไปสู่การได้มา การปกครองและคงรักษาไว้ซึ่งรัฐโดยเจ้าผู้ปกครอง ซึ่งอาจจะเป็นคุณสมบัตินี้ขัดกับคุณธรรมในเชิงศีลธรรมที่ได้รับอิทธิพลจากศาสนาโดยเฉพาะกับศาสนาคริสต์ เช่น การไม่รักษาข้อตกลง, ความตระหนี่, ความทารุณโหดร้าย หรือการได้ชื่อว่าไร้ศาสนานั้น แต่หากคุณสมบัตินี้ดังกล่าวนี้ สามารถทำให้เจ้าผู้ปกครองสามารถคงรักษารัฐเอาไว้ได้ คุณสมบัตินี้เหล่านี้ก็ถือเป็นคุณธรรมตามนัยของมาคิอาเวลลีทั้งสิ้น

การตีความ Virtù จากงานเขียนชั้นรอง

จากการสำรวจงานเขียนชั้นรองที่ผู้เขียนพยายามรวบรวมมาได้นั้น ผู้เขียนพบว่างานเขียนชั้นรองทั้งหมด มีการตีความต่อความหมายของคุณธรรมของมาคิอาเวลลีใกล้เคียงกัน แต่มีความแตกต่างกันในรายละเอียดปลีกย่อย กล่าวคือ งานชั้นรองทั้งหมดมีความเห็นตรงกันว่าคุณธรรมของมาคิอาเวลลินั้น ไม่ใช่คุณธรรมในความหมายของคุณธรรมเชิงศีลธรรมหรือคุณธรรมในเชิงศาสนาคริสต์ในบริบทที่มาคิอาเวลลีเขียนงานชิ้นนี้ออกมา โดยงานของเบเนดโตโต โครเซ (Benedetto Croce) นั้นเน้นความหมายของ Virtù ในลักษณะที่แยกขาดหรืออยู่นอกเหนือไปจากจริยธรรมหรือคุณธรรมในเชิงศีลธรรมที่มีอิสระและอยู่เหนือกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมเพื่อการดำรงรักษารัฐเอาไว้ โดยเขาอธิบายว่า

“มาคิอาเวลลีได้ค้นพบอัตตานิทัศน์ (หรือความเป็นเอกเทศ - ผู้แปล) ของการเมืองที่อยู่เหนือความดีชั่วของศีลธรรม นอกจากนั้น ความเป็นไปของการเมืองยังมีกฎเกณฑ์ในตัวเองโดยที่ไม่สามารถที่จะขัดขืน ตลอดจนชำระหรือขับไล่มันออกไปจากโลกใบนี้ด้วยน้ำมนต์จากจอกศักดิ์สิทธิ์ได้”¹²

ส่วนควินติน สกินเนอร์ (Quentin Skinner) ตีความความหมายของคุณธรรมว่าเป็นเรื่องของกรกระทำสิ่งที่จำเป็นหรือสิ่งที่มีความสำคัญต่อเป้าหมายของเจ้าผู้ปกครองหรืออีกนัยหนึ่งก็คือ คุณธรรมนั้นแสดงให้เห็นถึงคุณสมบัตินี้ของเจ้าผู้ปกครองที่สำหรับการรักษาเป้าหมายหรือรักษารัฐเอาไว้ นั่น เจ้าผู้ปกครองจำเป็นต้องมีความ “ยืดหยุ่นทางศีลธรรม” (moral flexibility) ในการกระทำการต่าง ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายของตนเองหรือรักษารัฐเอาไว้ ดังที่สกินเนอร์กล่าวว่า

“เขา[มาคิอาเวลลี] เสนอว่า ลักษณะของเจ้าผู้ปกครองที่ทรงคุณธรรมที่แท้จริงก็คือการที่เจ้าผู้ปกครองจะต้องสามารถกระทำทุกอย่างตามที่เขาจำเป็นต้องทำเพื่อบรรลุเป้าหมายของเขา ไม่ว่าการกระทำนั้นจะดูชั่วร้ายหรือเปี่ยมไปด้วยคุณธรรมก็ตาม เพราะฉะนั้นแล้ว คุณธรรมจึงมีความหมายที่มุ่งตรงไปถึงการที่เจ้าผู้ปกครองมีคุณสมบัตินี้ในความเป็นผู้มี ความยืดหยุ่นทางศีลธรรม”¹³

สำหรับอิสยาห์ เบอร์ลิน (Isaiah Berlin) เขาไม่ได้เห็นว่ามาคิอาเวลลีแยกคุณธรรมออกจากการเมืองโดยเด็ดขาดหรือมองว่าการเมืองเป็นเรื่องที่ปราศจากศีลธรรม

(amoral) แต่เขาเห็นว่า คุณธรรมของมาคิอาเวลลีนั้นอิงอยู่กับคุณธรรมอีกชุดหนึ่งต่างหากซึ่งอ้างอิงอยู่บนฐานของศีลธรรมคนละชุดกับศีลธรรมแบบคริสเตียนที่เป็นชุดของศีลธรรมหลักในขณะนั้น โดยเขาเห็นว่า คุณธรรมของมาคิอาเวลลีนั้นเป็นคุณธรรมนอกคริสต์ศาสนา หรือคุณธรรมแบบเพแกน (Pagan) แบบกรีกและโรมันที่เชิดชูความกล้าหาญ, ความแข็งแกร่ง, ความอดทน, ผลประโยชน์ส่วนรวม, ระเบียบวินัย หรือความยุติธรรม มากกว่าที่จะเป็นคุณธรรมแบบคริสเตียนที่เชิดชูความเอื้อเฟื้อ, ความเมตตา, การเสียสละ, ความรักในพระเจ้า หรือการให้อภัยศัตรูตนเอง (Berlin, 1989: 45) ดังที่เขาให้อรรถาธิบายว่า

“ประเด็นที่มาคิอาเวลลีเสนอ หาใช่ศีลธรรมอีกแบบหนึ่งซึ่งมีที่มาจากคุณค่าทางการเมืองโดยเฉพาะ ...แต่สิ่งที่เขาแสดงให้เห็นอย่างแท้จริงก็คือ ความแตกต่างระหว่างชุดอุดมคติของชีวิตและชุดคุณค่าทางศีลธรรมสองชนิดที่ไม่สามารถเข้ากันได้ อันได้แก่ชุดศีลธรรมของโลกเพแกน ...ที่มีความขัดแย้งกับชุดศีลธรรมแบบคริสต์ศาสนาที่มีตำแหน่งแห่งที่อันสูงส่งกว่า”¹⁴

ส่วนกรณีของลีโอ สเตราส์ (Leo Strauss) เขามองว่าคุณธรรมของมาคิอาเวลลีมีความแตกต่างไปจากคุณธรรมในเชิงศีลธรรมเช่นเดียวกัน โดยเขาเห็นว่า มาคิอาเวลลีจงใจเปลี่ยนความหมายของคุณธรรมในเชิงศีลธรรมในนามของคุณธรรมแบบคลาสสิกหรือคุณธรรมแบบอริสโตเติล กล่าวคือสเตราส์เห็นว่า คุณธรรมจะมีบทบาทในการตัดสินใจของเจ้าผู้ปกครองระหว่างการกระทำที่เป็นความดีและความชั่วร้ายให้สอดคล้องกับบทบาทและเป้าหมายของเจ้าผู้ปกครอง ซึ่งก็คือการคงรักษารัฐเอาไว้ ดังที่เขากล่าวไว้

“มาคิอาเวลลีแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างคุณธรรมและความเป็นเลิศโดยการแยกแยะระหว่างความดี (คุณธรรมเชิงศีลธรรม) และคุณธรรม โดยการปฏิเสธคุณธรรมในเชิงศีลธรรมในนามของคุณธรรม ...กล่าวคือ การใช้ความดีและความชั่วร้ายจะต้องถูกชี้นำโดยความสุจริตรอบคอบและกำกับด้วยคุณธรรม”¹⁵

และในกรณีของเจเน็ต โคลแมน (Janet Coleman) นั้นตีความใกล้เคียงกับ สเตราส์ว่าคุณธรรมของมาคิอาเวลลีคือคุณธรรมแบบคลาสสิกหรือคุณธรรมแบบอริสโตเติล (Aristotelian Virtue) ที่เป็นลักษณะของจิตใจที่บ่งชี้ถึงความสามารถในการตัดสินใจหรือเลือกกระทำสิ่งที่เหมาะสมที่สุดภายใต้สถานการณ์ที่เขาเผชิญ ซึ่งการตัดสินใจที่เป็นคุณธรรมนั้นไม่ใช่การตัดสินใจที่มีที่มาจากเชิงเหตุผลเชิงหลักการหรือเชิงทฤษฎี (theoretical reason) หากแต่มาจากเหตุผลเชิงปฏิบัติ (practical reason) หรือเป็นการตัดสินใจภายใต้สถานการณ์ที่เหมาะสม หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือความสุจริตรอบคอบนั่นเอง โดยโคลแมน ได้ให้อรรถาธิบายไว้ว่า

“..มาคิอาเวลลีได้สะท้อนให้เห็นถึงสำนวนแบบอริสโตเติลที่ว่า ระหว่างคุณธรรมและความชั่วร้าย ความหมายของมันขึ้นอยู่กับกรกระทำในสถานการณ์ที่ผู้เขียนเผชิญ ..คุณธรรมไม่สามารถตัดสินหรือวัดจากเหตุผลในเชิงทฤษฎี หากแต่เป็นเหตุผลเชิงปฏิบัติ ซึ่งคือความสุขรอบคอบ”¹⁶

กล่าวโดยสรุป เราจะเห็นได้ว่า งานเขียนชั้นรองที่ดีความต่อความหมายของคุณธรรม ถึงแม้จะมีความแตกต่างกันในรายละเอียด แต่งานเขียนชั้นรองเหล่านี้ต่างก็มีจุดตรงกันว่าความหมายของคุณธรรมของมาคิอาเวลลีมีความแตกต่างไปจากความหมายของคุณธรรมในเชิงศีลธรรมแบบคริสต์ศาสนา (Christian Morality)

โดยเมื่อผู้เขียนได้พิจารณางานเขียนชั้นรองทั้งหมดแล้วผู้เขียนพบว่า การตีความของผู้เขียนนั้นมีความใกล้เคียงกับการตีความของสเตรซส์และโคลแมน มากที่สุด โดยเหตุผลสำคัญที่การตีความของผู้เขียนใกล้เคียงกับสเตรซส์และโคลแมนก็คือ การกล่าวถึงคุณธรรมของ “คันทู” ของมาคิอาเวลลี ซึ่งถ้าหากพิจารณาตามสามัญสำนึกทั่วไปของผู้เขียน ที่อาจกล่าวได้ว่าได้รับอิทธิพลจากบริบทของสังคมไทย ที่คำว่า “คุณธรรม” ได้รับอิทธิพลจากความหมายในเชิงศาสนาหรือศีลธรรมเช่นเดียวกับตะวันตกที่ได้รับอิทธิพลจากคริสต์ศาสนา โดยหากพิจารณาจากรากศัพท์ของคุณธรรมในภาษาไทย มีที่มาจากภาษาบาลีหรือภาษามคธ ในคำว่า คุณธมฺม ที่แปลว่า “สภาพผู้ทรงไว้ซึ่งความดี, ธรรมคือความดี, ธรรมเป็นความดีเท่านั้น, ธรรมอันเป็นความดี” (ป.หลงสมบุญ, มปท.: 239) ก็จะเห็นได้ว่า ความหมายของคุณธรรมในโลกภาษาไทยนั้น ให้ความสำคัญกับคุณสมบัติที่ผูกติดกับคุณสมบัติของมนุษย์ จึงเป็นเรื่องที่แปลกประหลาดสำหรับสังคมไทยในการทำความเข้าใจคุณธรรมในฐานะที่เป็นคุณสมบัติของวัตถุหรือคันทู

ข้อสนับสนุนอีกประการหนึ่งก็คือ ประเด็นเรื่องการควบคุมความชั่วร้ายกับคุณธรรม เนื่องจากหาก พิจารณาความชั่วร้ายกับคุณธรรมในความหมายเชิงศีลธรรมที่ยอมรับว่าความชั่วร้ายย่อมเป็นคู่ตรงข้ามกับคุณธรรมที่ไม่สามารถเข้ากันได้เช่นน้ำกับไฟ แต่สำหรับมาคิอาเวลลีแล้ว สามารถควบคุมความชั่วร้ายไปกับคุณธรรมได้ โดยเฉพาะกับกรณีของอากฮอคลีสที่มีการควบคุมความชั่วร้ายกับคุณธรรมหรือใช้ “ความทารุณโหดร้ายอย่างดี” กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การใช้ความทารุณโหดร้าย “อย่างดี” ของอากฮอคลีสก็คือการควบคุมความชั่วร้ายกับคุณธรรม ซึ่งทำให้เขาสามารถรักษารัฐเอาไว้ได้อย่างยาวนานซึ่งไม่มีทางเป็นไปได้ในกรณีของคุณธรรมในเชิงศีลธรรมที่ความทารุณโหดร้ายไม่สามารถมีสถานะเป็นคุณสมบัติอันเป็นคุณธรรมได้ทั้งในกรณีของคุณธรรมเชิงศีลธรรมของคริสต์ศาสนาและพุทธศาสนา

ดังนั้น การตีความและทำความเข้าใจความหมายของคุณธรรมของมาคิอาเวลลี จึงต้องทำความเข้าใจในลักษณะที่เขากล่าวถึงในลักษณะของคุณธรรมแบบคลาสสิกหรือคุณธรรมแบบอริสโตเติล ซึ่งถือเป็นความหมายที่ผู้เขียนตีความว่ามีความใกล้เคียงกับที่มาคิอาเวลลีต้องการสื่อมากที่สุด โดยที่ความหมายของคุณธรรมแบบคลาสสิกหรือคุณธรรมแบบอริสโตเติล มโนทัศน์คุณธรรม (Virtue) หรือ ἀρετή (Arête) ในภาษากรีกโบราณนั้นกินความหมายกว้างขวางไปกว่าคุณธรรมเชิงศีลธรรม ซึ่งในบางกรณีในภาษาอังกฤษอาจจะแปลความหมายว่าความเป็นเลิศหรือ “Excellent” เช่น การกล่าวถึงคุณธรรมของ

หมอบว่าคือความคล่องแคล่วและความรวดเร็วในการวิเคราะห์โรค หรือสมรรถฐานของโรคได้อย่างมีความถูกต้องแม่นยำ หรือการกล่าวถึงคุณธรรมของวัตถุหรือสิ่งของในลักษณะที่ไม่แตกต่างไปจากการกล่าวถึงคุณธรรมของบุคคลเช่นการกล่าวถึงคุณธรรมของมีดแห่งเคลฟว่าคือความคมในการตัดสิ่งของ โดยคุณธรรมของอริสโตเติลนั้นจะมีความเชื่อมโยงกับสิ่งที่เป็นหน้าที่ (Function) หรือ ἔργον (Ergon) ของสิ่งนั้นด้วย ยกตัวอย่างเช่น ก. มีคุณธรรม (Virtuous) เพราะทำหรือตอบสนองต่อหน้าที่ของ ก. ได้ดี (โปรดดู Sheild, 2007: 418; พิศาล มุกดาร์ศมี, 2556: 24-25)

การสำรวจความหมายของ Virtù ในสำนวนแปลต่าง ๆ

จากการสำรวจและเปรียบเทียบสำนวนแปลภาษาอังกฤษที่ผู้เขียนสืบค้นมาได้จำนวน 6 สำนวนแปลนั้น ผู้เขียนพบว่า สำนวนแปลของเจมส์ บี. แอตคินสัน (James B. Atkinson) (2008) ถือเป็นสำนวนแปลที่เคร่งครัด หรือมีการแปลแบบรักษาสำนวนมากที่สุด โดยมีการแปลคำว่า Virtù ในภาษาอิตาเลียนมาสู่ Virtue ในภาษาอังกฤษทุกคำ

ส่วนสำนวนที่มีความเคร่งครัดรองลงมา ได้แก่สำนวนแปลของฮาร์วีย์ ซี. แมนสฟิลด์ (Harvey C. Mansfield) (1988: 18) โดยผู้เขียนพบว่า แมนสฟิลด์มีการแปล “Virtù” โดยไม่ตรงกับคำว่า “Virtue” ในภาษาอังกฤษเพียงครั้งเดียวในบทที่ 6 ตรงประโยคที่มาคือาเวลลิกกล่าวถึงคุณธรรมของคันธนู (จากต้นฉบับภาษาอิตาเลียนว่า “e conosco fino a quanto va la virtù del loro arco”) โดยเขาใช้คำว่า “Strength” (and knowing how far the strength of their bow carries) หรือการแทนการแปล “คุณธรรมของคันธนู” ด้วย “ความแข็งแรงของคันธนู” แทน

ส่วนสำนวนของปีเตอร์ บอนดานเนลลา (Peter Bondanella) (2005) ผู้เขียนพบว่ามีการแปล “Virtù” ด้วยคำว่าความแข็งแรงหรือ “Strength” ในสองจุด โดยจุดแรกคือจุดเดียวกับสำนวนแปลของ แมนสฟิลด์ในเรื่องคุณธรรมของคันธนู และในจุดที่สองคือในบทที่ 8 ในเรื่องของ การควบคุมความชั่วช้ากับคุณธรรมของจิตใจและร่างกายของอากุชชีส (non di manco accompagnò le sua scelleratezze con tanta virtù di animo e di corpo) โดยเขาแปลว่า “Yet he joined to his wickedness such strength of mind and body” (Bondanella, 2005: 31)

สำหรับสำนวนแปลของ ดับบลิว. เค. มาร์รียอต (W.K Marriott) (2007), ปีเตอร์ คอนสแตนติน (Peter Constantine) (2007) และสำนวนที่ของโดยควอนติน สกินเนอร์กับรัสเซล ไพรซ์ (Quentin Skinner and Russell Price) (1988) พบว่าสามสำนวนนี้มีการแปลคำว่า Virtù โดยไม่ใช้คำว่า Virtue ในภาษาอังกฤษเลยยกเว้นในกรณีของสำนวนหลังสุดซึ่งจะกล่าวต่อไป โดยในส่วนที่สัมพันธ์กับคุณสมบัติของเจ้าผู้ปกครองในทุกบทนั้น สำนวนแปลของ ดับบลิว. เค. มาร์รียอต และควอนติน สกินเนอร์กับรัสเซล ไพรซ์ จะใช้คำว่าความสามารถ หรือ “Ability” ส่วนสำนวนของคอนสแตนตินนั้นจะใช้คำว่าทักษะ หรือ “Skill”

ในส่วนของคุณธรรมของคันธนูเช่นเดียวกัน สำนวนแปลของมาร์รียอต (1992:

23) ใช้คำว่าความแข็งแกร่งหรือ “Strength” ส่วนสำคัญของสกินเนอร์กับไพร์ช (1988: 19) จะใช้คำว่าพลังกำลังหรือ “Power” ส่วนสำคัญของคอนสแตนติน (2007: 25) นั้น จะใช้การแปลโดยอรรถหรือแปลแบบเน้นความหมายโดยไม่รักษารูปพยัญชนะและโครงสร้างประโยคว่า “knowing the extent of his bow’s capacity” แทน อย่างไรก็ตามก็ดี ผู้เขียนพบข้อสังเกตสำคัญในส่วนแปลของสกินเนอร์กับไพร์ช (1988) ที่จะมีการแปลคำว่า Virtù ตามรูปศัพท์ Virtue ก็ต่อเมื่อบริบทของคำ ๆ นั้น สามารถสอดคล้องกับสิ่งที่เป็นการดีหรือคุณธรรมในเชิงศีลธรรมเท่านั้น ยกตัวอย่างเช่น ในบทที่ 8 ในส่วนของการกล่าวถึงการกระทำอย่างการฆ่าเพื่อนพลเมือง หรือการหักหลังมิตร ที่ไม่อาจเรียกได้ว่าคุณธรรม โดยส่วนแปลนี้จะใช้คำว่า “Virtue” (P.31) เช่นเดียวกับในบทที่ 15 ที่มาคิอาเวลลีกล่าวถึงคุณสมบัติบางอย่างที่ดูเหมือนเป็นคุณธรรมนั้น หากปฏิบัติตามก็จะเกิดความพินาศตามมาซึ่งในส่วนแปลนี้ก็จะใช้คำว่า “Virtue” เช่นกัน (P.55)

ส่วนส่วนแปลของมาร์ริออต (1992) และส่วนแปลของคอนสแตนติน (2007) ผู้เขียนไม่สามารถสังเกตการแปลคำว่า Virtue อย่างคงเส้นคงวาในงานทั้งสองแต่อย่างใด อาทิ ในบทที่ 8 ในส่วนของการกล่าวถึงการกระทำอย่างการฆ่าเพื่อนพลเมือง หรือการหักหลังมิตร ที่ไม่อาจเรียกได้ว่าเป็นคุณธรรมนั้น ส่วนแปลของ มาร์ริออตใช้คำว่า “Yet it cannot be called talent to slay fellow citizens, to deceive friends” (P.38) ส่วนส่วนแปลของคอนสแตนตินจะใช้คำว่า “And yet we cannot define as skillful killing one’s fellow citizens, betraying one’s friends” หรือในบทที่ 15 ที่มาคิอาเวลลีกล่าวถึงคุณสมบัติบางอย่างที่ดูเหมือนเป็นคุณธรรมนั้น หากปฏิบัติตามก็จะเกิดความพินาศตามมา ส่วนแปลของมาร์ริออต กลับใช้คำว่าคุณธรรม หรือ “Virtue” (P.71) ส่วนส่วนแปลของคอนสแตนตินจะใช้คำว่าอาจหาญ หรือ “Valorus” แทน (P.73) ซึ่งแตกต่างไปจากส่วนแปลของสกินเนอร์กับไพร์ชที่ดูจะมีความคงเส้นคงวาในการแปลมากกว่า โดยเฉพาะคำที่สื่อความหมายถึงความดีหรือคุณธรรมในเชิงศีลธรรมที่จะแปลไปสู่คำว่า “Virtue” เสมอ

สรุป

การทำความเข้าใจโมทัศน์ที่ว่าด้วย “คุณธรรม” ในงาน “เจ้าผู้ปกครอง” โดยการวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีอย่างละเอียด ร่วมกับการสืบค้นจากการตีความจากงานเขียนชั้นรองในโลกตะวันตก และการสำรวจส่วนแปลในโลกภาษาอังกฤษที่ผู้เขียนสืบค้นมาได้จำนวนหนึ่งนั้น ผู้เขียนมีข้อสรุปที่สอดคล้องกับการตีความของ สเตร่าส์ (1958) และ โคลแมน (2000) มากที่สุด ซึ่งตีความว่าการใช้ความหมายของคุณธรรมของมาคิอาเวลลีนั้นเป็นคุณธรรมตามจารีตแบบคลาสสิก (Virtue/ἀρετή/Arête) ที่มีความหมายถึงคุณสมบัติที่จะส่งผลให้มนุษย์/วัตถุ บรรลุถึงหน้าที่ของตน/มัน โดยมีจุดหมายสำคัญคือการกล่าวถึงคุณธรรมของคันทอนอันเป็นคุณธรรมของวัตถุและการควบคุมคุณธรรมกับความชั่วร้ายเข้าด้วยกันเป็นจุดสำคัญในการสนับสนุนการตีความของผู้เขียน ซึ่งในกรณีนี้ คุณธรรมของเจ้าผู้ปกครองก็คือคุณสมบัติอันที่จะทำให้เจ้าผู้ปกครองสามารถรักษาและปกครองไว้ซึ่งรัฐโดยเจ้าผู้ปกครอง

อนึ่ง จากการสำรวจสำนวนแปลทั้ง 6 สำนวน รวมไปถึงสำนวนภาษาไทย มโนทัศน์ “คุณธรรม” หรือ “Virtue” ทั้งในภาษาไทยและภาษาอังกฤษทั้งในยุคร่วมสมัยของมาคิอาเวลลีและปัจจุบันสมัยก็ตาม ต่างก็ได้รับอิทธิพลจากความหมายเชิงพุทธศาสนา/คริสต์ศาสนา ในการสถาปนาความรับรู้และความเข้าใจต่อความหมายของคำดังกล่าว ซึ่งจุดนี้เองทำให้ผู้เขียนมีข้อสันนิษฐานว่าทำให้การแปล “Virtu” ในภาษาอิตาเลียนลงไปสู่ภาษาอังกฤษหรือแม้แต่กระทั่งในภาษาไทยเองมีความแตกต่างกันออกไปแต่ละสำนวนแปล ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจากความระมัดระวังไม่ให้อ่านเข้าใจผิดโดยใช้บริบทของผู้อ่านที่ได้รับอิทธิพลจากความหมายเชิงศาสนาไปทำความเข้าใจเจตนารมณ์ของมาคิอาเวลลีอย่างคลาดเคลื่อนผิดพลาดไป หรือการแปลแบบรักษารูปพยัญชนะที่พยายามที่เป็นการเคารพต้นฉบับและไม่บิดเบือนการใช้คำของมาคิอาเวลลี แต่ก็อาจประสบกับข้อเสียที่จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจผิด สับสน หรือเข้าใจมาคิอาเวลลีอย่างผิดพลาดคลาดเคลื่อนเช่นกัน

สุดท้ายผู้เขียนมีความคิดเห็นว่า หนทางที่ดีที่สุดในการลดความผิดพลาดคลาดเคลื่อนในการศึกษาทำความเข้าใจตัวบทหรือความคิดทางการเมืองใด ๆ ก็ตาม ลำพังการอ่านเพียงแต่ตัวบทฉบับเดียว หรือการด่วนสรุปใจเชื่อจากงานชิ้นรองโดยปราศจากการไตร่ตรองพิจารณาเปรียบเทียบกับงานต้นฉบับหรืองานเขียนชิ้นรองอื่น ๆ อย่างรอบด้านคงจะไม่เพียงพอ หากแต่ต้องจะศึกษาเปรียบเทียบจากตัวบทและสำนวนแปลฉบับต่าง ๆ ตลอดจนเทียบเคียงกับการตีความของงานชิ้นรองต่าง ๆ อย่างถ้วนทั่วให้มากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ และแน่นอนว่าการศึกษาอย่างสุ่มรอบคอบรอบด้านอย่างมากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ที่ข้อจำกัดที่ผู้ศึกษาเผชิญ ผลที่ได้ย่อมมีหลักมีฐานและมีความน่าเชื่อถือในระดับหนึ่ง และไม่ว่าผลจะออกมาเช่นไรก็ตาม ย่อมเป็นที่ถกเถียงกันได้เป็นอย่างดีในเชิงวิชาการ

Notes

¹ ผู้ที่สนใจสถานะและความสำคัญของมาคิอาเวลลีในโลกของภาษาอื่น ๆ โปรดพิจารณาเบื้องต้นจาก Geerken (1976) และ De Pol (2010a)

² สำหรับสถานะและความสำคัญของมาคิอาเวลลีและเจ้าผู้ปกครองในโลกภาษาไทย โปรดดูการศึกษาอย่างละเอียดลออในงานของกานต์ บุญยะกาญจน (2558)

³ แนวทางการศึกษาความคิดทางการเมือง อาจแบ่งออกได้หลายแนวทางด้วยกันตามจุดเน้นหนักและวิธีการศึกษา อาทิ วิลเลียม แอล. ริชเชอร์ (William L. Richter) (2009) แบ่งออกเป็น 3 แนวทางกว้างๆ คือ การศึกษาแนวทางที่ให้ความสำคัญกับตัวบท (Textual Approaches), แนวทางที่ให้ความสำคัญกับบริบท (Contextual Approaches) และแนวทางหลังสมัยใหม่ (Postmodern Approaches) ส่วนสมบัติ จันทร์วงศ์ (2527ก; 2542: 31-33) แบ่งออกเป็น 6 แนวทางด้วยกัน ได้แก่ การวิเคราะห์ตัวบทอย่างละเอียด (Close Textual analysis), การแยกแยะระหว่างเจตนา (intention) ของปรัชญาเมธีและผล (effect) อันเกิดจากการยอมรับแนวคิดนั้นๆ, การศึกษาชีวประวัติของปรัชญาเมธี (Biographical Approach), การศึกษาแนวทางจิตวิทยา (Psychological Approach), การศึกษาแนวทางอุดมการณ์ (Ideological Approach) และการศึกษาแนวทางประวัติศาสตร์ (Historical Approach) และไชยันต์ ไชยพร (ม.ป.ป.) ได้แบ่งออกเป็น 3 แนวทาง ประกอบด้วย การศึกษาแนวประวัติศาสตร์ความคิดทางการเมือง (History of Political Thought), ปรัชญาการเมือง (Political Philosophy) และทฤษฎีการเมือง (Political Theory)

⁴ เหตุที่ผู้เขียนเลือกฉบับที่แปลโดย สมบัติ จันทรวงศ์ เป็นตัวบทที่ใช้อ้างอิงในภาษาไทย เนื่องจากเป็นตัวบทฉบับที่ได้รับการยอมรับในฐานะที่เป็นตัวบทที่มีความเป็นมาตรฐาน และมีจำนวนการแปลที่เคารพและรักษาสำนวนต้นฉบับอย่างเคร่งครัดที่สุด (โปรดดู กานต์ บุนยะภาณุจน, 2558: 293-305)

⁵ แนวคิด “อะไรคือคุณธรรม ?” (What Virtue Is?) และ “คุณธรรมคืออะไร ?” (What is Virtue?) ผู้เขียนได้รับแรงบันดาลใจจากการวิเคราะห์การใช้คำถามของโสเครตีสที่มีต่อเรื่องความดี (ความดีคืออะไร ?/อะไรคือความดี ?) ของสมบัติ จันทรวงศ์ (โปรดดู สมบัติ จันทรวงศ์, 2521ก: 8)

⁶ ซีซาร์ บอร์เจีย (Cesare Borgia) มีชีวิตอยู่ระหว่าง ค.ศ. 1746-1507) เป็นบุตรของสันตปาปาอเล็กซานเดอร์ที่ 6 เดิมเขามีตำแหน่งทางศาสนาโดยการสนับสนุนของบิดา ได้เป็นอาร์คบิชอปของวาเลนเซียในปี ค.ศ. 1492 และดำรงตำแหน่งพระคาร์ดินัลในปี ค.ศ. 1493 และภายหลังได้สละตำแหน่งทางศาสนาไปรับตำแหน่งทางการเมืองในตำแหน่งดยุก วาเลนตีโน (Duke of Valentinois) ในปี ค.ศ. 1498 โดยการสนับสนุนของบิดาและพระเจ้าหลุยส์ที่ 12 จุดสูงสุดในชีวิตของซีซาร์สามารถปราบปรามผู้ปกครองที่แข็งเมืองต่ออำนาจสันตปาปาและเข้าครอบครองแคว้นต่างๆ ในอิตาลีได้ถึงเจ็ดแคว้น คือ ฟาโน, เปซาโร, รีมินี, เซเนา, ฟอร์ลี, ฟาเอนซา และโอโมลา ชีวิตของซีซาร์ประสบกับความยากลำบากอย่างยิ่งหลังจากการฆาตกรรมของบิดาและสันตปาปาองค์ใหม่ไม่ให้การสนับสนุน สุดท้ายซีซาร์ เสียชีวิตในสงครามกับกบฏชาวอานาธิม์ ในปี ค.ศ. 1507 (มาคิอาเวลลี, 2555: 161-163)

⁷ “...ซีซาร์ บอร์เจีย ซึ่งคนทั่ว ๆ ไปเรียกว่าดีกวาเลนตีโนนั้น ได้รู้รัฐมาโดยอาศัยโชคชะตาของบิดาของเขา และโดยสิ่งเดียวกันนี้เองเขาก็สูญเสียมันไป ถึงแม้เขาจะใช้วิธีการทุกอย่าง และได้กระทำการทั้งปวงซึ่งควรจะได้กระทำโดยผู้ที่สุขุมรอบคอบและทรงคุณธรรม เพื่อฝังรกรากของเขาในรัฐเหล่านั้น ซึ่งกำลังและโชคชะตาของผู้อื่นได้มอบให้แก่เขา” (มาคิอาเวลลี, 2555: 154)

⁸ อกาธอคลีส ทรราชแห่งซิราคิวส์ (Agathocles: Tyrant Of Syracuse) เกิดที่ซิซิลี มีชีวิตอยู่ระหว่างปี ค.ศ. 361-289 ปีก่อนคริสตกาล เขาได้เข้ามาจากกองทัพซิราคิวส์ เขาประสบความสำเร็จในการโค่นล้มคณะผู้ปกครองเดิมของซิราคิวส์ในปี 343 ก่อนคริสตกาล และได้ครองนครในสงครามอีกหลายครั้งในแถบซิซิลี รวมไปถึงสงครามกับคาร์เธจ และได้ครองเมืองซิซิลีในปี 304 ก่อนคริสตกาลและขยายอิทธิพลของเขาไปถึงแถบอิตาลีตอนใต้จนไปถึงคาบสมุทรแอนเดรียติก (The Editors of Encyclopædia Britannica, 2017: Online)

⁹ เล่มเดียวกัน, หน้า 172.

¹⁰ คุณสมบัติทั้งปวงนี้ ฉบับภาษาไทยที่แปลโดย สมบัติ จันทรวงศ์ ให้คำอธิบายว่าคุณสมบัติที่เป็นฝ่ายดีในบทที่ 15

¹¹ “...ข้าพเจ้าขอกล่าวว่ คงจะเป็นการดีที่จะมีชื่อเสียงว่าเป็นผู้โอบอ้อมอารี อย่างไรก็ตาม ความโอบอ้อมอารีที่ใช้ในแบบวิธีการที่ทำให้ท่านได้ชื่อเสียงว่าเป็นผู้โอบอ้อมอารีนั้นเป็นอันตรายต่อท่าน เพราะถ้ามันถูกใช้อย่างมีคุณธรรม และใช้ในแบบวิธีการที่เราควรจะเชื่อมั่นแล้ว เราก็จะไม่เป็นที่รู้จักว่าโอบอ้อมอารี และท่านก็ไม่อาจเสี่ยงการเสียชื่อเสียงในสิ่งที่ตรงกันข้ามได้” (มาคิอาเวลลี, 2555: 233)

¹² “...Machiavelli discovered of the autonomy of politics which is beyond moral good and evil ...and has its own laws against which its vain to rebel, nor can politics itself be exorcised or chased out of the world with holy water” (Croce, 1952: 655 cited in Parel, 1992: 94)

¹³ He[Machiavelli]argues instead that the defining characteristic of a truly virtuoso prince will be a willingness to do whatever is dictated by necessity-whether the action happen so to be wicked or virtuous-in order to attain his highest ends. So virtù come to denote precisely the requisite quality of moral flexibility in a prince” (Skinner, 1992: 48)

¹⁴ “What Machiavelli distinguishes is not specifically moral from specifically political values ...what he institutes is something that cuts deeper still – a differentiation between two incompatible ideals of life, and therefor two morality. One is the morality of the pagan

world. ...Against this moral universe stands in the first and foremost place, Christian morality.” (Berlin, 1989: 45)

¹⁵ “Machiavelli express the difference between moral virtue and certain other kind of excellence most simply distinguishing between goodness (i.e. moral virtue) and virtue or by denying to moral virtue in the name of virtue. ...one would have to say that the alternation between goodness and wickedness must be guided by prudence and sustain by virtue. (Strauss, 1958: 242)

¹⁶ “..Machiavelli is making the Aristotelian rhetorical point that virtues and vice exist but what they mean to any agent depends on the circumstances in which acts are performed ...Virtues are not judged such by theoretical reason but rather by practical reason, prudence.” (Coleman, 2000: 248)

รายการอ้างอิง

เอกสารภาษาต่างประเทศ

- Barthas, J. (2010). Machiavelli In Political Thought from the Age of Revolution to the Present. In John M. Najemy (Ed.). *The Cambridge Companion to Machiavelli* (pp. 256-273). Cambridge: Cambridge University Press.
- Berlin, I. (1989). *Against the Current: Essay in the History of Ideas*. Essex: Clarendon.
- Coleman, J. (2000). *A History of Political Thought: From the Middle Ages to Renaissance*. Massachusetts: Blackwell.
- Croce, B. (1952). *Benedetto Croce, Man and Thinker*. Cambridge: Cecil Springge.
- De Pol, R. (Ed.). (2010a). *The First Translations of Machiavelli's Prince From the Sixteenth to the First Half of the Nineteenth Century*. Amsterdam: Rodopi.
- De Pol, R. (2010b). Translation and Circulation: Introduction to a Research Project. In Roberto De Pol (Ed.). *The First Translations of Machiavelli's Prince From the Sixteenth to the First Half of the Nineteenth Century* (pp. 15-24). Amsterdam: Rodopi.
- Geerken. J. H. (1976). Machiavelli Studies since 1969. *Journal of the History of Ideas*, 37 (2): 351-368.
- Machiavelli, N. (1961). *Il Principe*. Edizione di riferimento: a cura di Luigi Fipo Torino: Einaidi.
- Machiavelli, N. (1988). *The Prince*. Edited by Quentin Skinner and Russell Price. New York: Cambridge University Press.
- Machiavelli, N. (1988). *The Prince*. Harvey C. Mansfield (Trans). London : The University of Chicago Press.

- Machiavelli, N. (1992). *The Prince*. W.K. Marriott (Trans.). London: Everyman Library.
- Machiavelli, N. (2005). *The Prince*. Peter Bondanella (Trans and Ed.). New York: Oxford University Press.
- Machiavelli, N. (2007). *The Prince*. Peter Constantine (Trans.). New York: Random House.
- Machiavelli, N. (2008). *The Prince*. James B. Atkinson (Trans.). Cambridge: Hackett Publishing.
- Parel, A. J. (1992). *The Machiavellian Cosmos*. New Haven: Yale University Press.
- Richter, W. L. (2009). *Approaches to Political Thought*. Lanham: Rowman and Littlefield.
- Shields, C. (2007). *Aristotle*. Oxon: Routledge.
- Skinner, Q. (1992). *Great Political Thinkers*. Cambridge: Biddles.
- Skinner, Q. (2000). *Machiavelli: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press.
- Strauss, L. (1958). *Thoughts on Machiavelli*. London: The University of Chicago Press.
- The Editors of Encyclopædia Britannica. (2017). *Agathocles: Tyrant of Syracuse* [Online]. Retrieved October 10, 2017 from <https://www.britannica.com/biography/Agathocles>

เอกสารภาษาไทย

- กานต์ บุณยะกาญจน. (2558). การสร้างค่านิยมและการตีความ “เจ้าผู้ปกครอง” ของมาคิอาเวลลีในบริบทการเมืองไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุมพฏ คำสนอง. (2540). รวบรวมรายชื่อบทความและหนังสือที่เขียนเกี่ยวกับมาคิอาเวลลีในภาษาไทย. *วารสารสังคมศาสตร์*, 30 (3): 192-194.
- ชัยวัฒน์ สดอานันท์. (2540). ร่องรอยสัญญาประชาคมในปรัชญามาคิอาเวลลี: บททดลองมองมาคิอาเวลลีในแง่ดี. *วารสารสังคมศาสตร์*, 30 (3): 82-103.
- ชัยวัฒน์ สดอานันท์. (2542). ปรัชญาการเมืองสมัยใหม่. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาปรัชญาการเมือง หน้าที่ 1-7* (หน้า 201-242). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ไชยันต์ ไชยพร. (ม.ป.ป.). *เอกสารอ่านประกอบการเรียนการสอน เรื่อง ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการศึกษาในแนวประวัติศาสตร์ความคิดทางการเมือง ปรัชญาการเมือง และทฤษฎีการเมือง. คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.* (เอกสารอัดสำเนา)
- ไชยันต์ ไชยพร. (2540ก). จากบรรณาธิการ. *วารสารสังคมศาสตร์*, 30 (3).

- ไชยันต์ ไชยพร. (2540ข). ศาสตร์ของผู้ปกครอง ก้าวกระโดดที่ไม่ไกลจากเพลโตถึง มาคิอาเวลลี. *วารสารสังคมศาสตร์*, 30(3), 1-59.
- ไชยันต์ ไชยพร. (2540ค). บทนำเสนอ: เรื่อง เจ้า ของมาคิอาเวลลี กับ สามก๊ก. *วารสารสังคมศาสตร์*, 30 (3): 162-184.
- นิโกโล มาคิอาเวลลี. (2559). *เจ้าผู้ครองนคร*. สรวงอัปสร กลีกรานันท์ แปล กรุงเทพฯ: แอร์โรว์ คลาสสิกบุ๊กส์.
- นิโคโล มาคิอาเวลลี. (2524). *เจ้า*. พิเชิต จงสถิตย์วัฒนา แปล. กรุงเทพฯ: โคมทอง.
- นิโคโล มาคิอาเวลลี. (2555). *เจ้าผู้ปกครอง*. สมบัติ จันทรวงศ์ แปลและเขียนความ นำ. กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- ป. หลงสมบุญ, พันตรี. (ม.ป.ป.) *พจนานุกรม มคอ - ไทย*. กรุงเทพฯ: เรื่องปัญญา. พิศาล มุกดาร์ศมี. (2556). เราจะศึกษา Political Philosophy, Political Theory, Political Thought and Idea และ History of Political Philosophy, Political Thought and Idea กันอย่างไร ? (ตอนที่ 1). *วิภาษา*, 7 (5): 24-25.
- วิกิจ สุขสำราญ. (2540). The Prince กับการศึกษาปรัชญาการเมืองสมัยใหม่. *วารสารสังคมศาสตร์*, 30 (3): 70-81.
- ศุภชัย ศุภผล. (2560). คำนำ. ใน *แมนตรากรอรา ของ นิโคโล แมคเคียวเวลลี* (หน้า 7-76). ศุภชัย ศุภผล แปล. กรุงเทพฯ: ศยาม.
- สมเกียรติ วันทะนะ. (2548). มาคิอาเวลลีสอนอะไร. *วารสารสังคมศาสตร์และ มนุษยศาสตร์*, 31 (1): 81-93.
- สมบัติ จันทรวงศ์. (2521ก). ปรัชญาการเมือง: คลาสสิกและสมัยใหม่. ใน สมบัติ จันทรวงศ์ (บรรณาธิการ), *ปรัชญาการเมืองสมัยใหม่* (หน้า 1-22). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมบัติ จันทรวงศ์. (2521ข). มาคิอาเวลลี: บิดาของปรัชญาการเมืองสมัยใหม่. ใน สมบัติ จันทรวงศ์ (บรรณาธิการ), *ปรัชญาการเมืองสมัยใหม่* (หน้า 23-52). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมบัติ จันทรวงศ์. (2527). *ตัวบท (The text) กับการเรียนการสอนวิชาปรัชญาการเมือง*. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมบัติ จันทรวงศ์. (2529). The Prince และ The Discourse: เจตนารมณ์ของมาคิอาเวลลี. *วารสารธรรมศาสตร์*, 15 (4): 111-130.
- สมบัติ จันทรวงศ์. (2542). แนวคิดทั่วไปเกี่ยวกับการศึกษาปรัชญาการเมือง. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชาปรัชญาการเมือง หน่วยที่ 1-7* (หน้า 1-54). นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สมบัติ จันทรวงศ์. (2555). ความนำ. ใน นิโคโล มาคิอาเวลลี. *เจ้าผู้ปกครอง*. สมบัติ จันทรวงศ์ แปลและเขียนความนำ (หน้า 15-86). กรุงเทพฯ: คบไฟ.

- Boonyakarnchana, K. (2015). The Popularization and the Interpretation of Machiavelli's *The Prince* in Thai Political Context. Doctor of Philosophy Program in Political Science Dissertation, Faculty of Political Science, Chulalongkorn University.
- Chaiyapon, C. (1997). From the Editor. *Journal of Social Science*, 30 (3).
- Chaiyapon, C. (n.d.). *Reading Compendium for the Introduction to History of Political Thought, Political Philosophy and Political Theory*. Faculty of Political Science, Chulalongkorn University. (Lecture Note)
- Chaiyapon, C.(1997b). The Science of Governor, A Leap not afar from Plato to Machiavelli. *Journal of Social Sciences*, 30 (3): 1-59.
- Chaiyapon, C. (1997c). The Proposal: Machiavelli's *The Prince* and The Romance of Three Kingdoms. *Journal of Social Sciences*, 30 (3): 162-184.
- Chantornvong, S. (1978 b.) Machiavelli: The father of modern political philosophy in Sombat Chantornvong (Ed.), *Modern Political Philosophy* (pp. 23-52). Bangkok: Thammasat University Press.
- Chantornvong, S. (1978a). Political Philosophy: Classic and Modern in Sombat Chantornvong (Ed.), *Modern Political Philosophy* (pp. 1-22). Bangkok: Thammasat University Press.
- Chantornvong, S. (1984). The Text and Teaching of Political Philosophy. Bangkok: Faculty of Political Science, Thammasat University Press.
- Chantornvong, S. (2012). Introduction. In *The Prince*. Translated with introduction by Sombat Chantornvong (pp. 15-86). Bangkok: Kobfai.
- Chantornvong, S.(1986). The Prince and the Discourse: The Wills of Machiavelli. Thammasat University Press, 15 (4): 111-130.
- Chantornvong, S.(1999). General Concepts in the study of Political Philosophy. Instructional Materials in Political Philosophy, Unit of 1-7 (pp. 1-54). Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Kamsanong, J. (1997). List of Articles and Books about Machiavelli in Thai Language. *Journal of Social Science*, 30 (3): 192-194.
- Lhongsomboon, P. Major (n.d.). *Dictionary of Magadhi-Thai*. Bangkok: Ruengpunya.
- Machiavelli, N. (1981). *The Prince*. Translated by Pichit Chongsathitwatthana. Bangkok: Kobfai.
- Machiavelli, N. (2012). *The Prince*. Translated with Introduction by Sombat Chantornvong. Bangkok: Kobfai.
- Machiavelli, N. (2016). *The Prince*. Translated by Suongabsorn Kasi-

- kasaranand. Bangkok: Arrow Classic Books.
- Mukdarasami, P. How We Study Political Philosophy, Political Theory, Political Thought and Idea, and History of Political Philosophy, Political Thought and Idea? (1). *Vibhasa*, 7 (5): 24-25.
- Satha-Anand, C. (1997). The Trace of Social Contract in Machiavelli's Philosophy: The Test of Positive View about Machiavelli. *Journal of Social Sciences*, 30 (3): 82-103.
- Satha-Anand, C. (1999). *Modern Political Philosophy*. in Instructional Materials in Political Philosophy, Unit of 1-7, pp. 201-242. Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University.
- Suksamran, W. (1997). The Prince and the Study of Modern Political Philosophy. *Journal of Social Sciences*, 30 (3): 70-81.
- Suphapool, S. (2017). Preface. in *The Mandragora of Niccolo Machiavelli* (pp. 7-76). Translated by Suphachai Suphapool. Bangkok: Syam. Wanthana,
- S. (2005). What is the Teaching of Machiavelli? *Journal of Social Sciences and Humanities*, 31 (1): 81-93.